

מאמר מקורי

תפקיד הפורומים הווירטואליים בהתמודדותם של נערים הומואים עם תהליך היציאה מהארון

אבי מרציאנו*

תקציר¹

לנוכח מציאות חייהם המורכבת של נערים הומואים רבים ולאור מקומם המרכזי של אמצעי התקשורת המסורתיים במציאות זו, זוכה המדיום האינטרנטי לתשומת לב רבה בשל חדשנותו ובשל הפוטנציאל המשחרר שבו. בין שלל היישומים המוצעים בו בולטים הפורומים באופיים החברתי ובהרגשת הסולידריות המאפיינת את הדינמיקה הפנימית בהם. מחקר זה מבקש לבחון את תפקידו של הפורום "גאווה צעירה", השייך לפורטל האינטרנט "תפוז אנשים", בהתמודדותם של נערים הומואים עם תהליך היציאה מהארון. ניתוח תוכן איכותני של הודעות הפורום מאפשר לסמנו כזירה חברתית המציעה לחבריה מסגרת שייכות מכילה שבה, לראשונה בחייהם, הם משוחררים משיפוט ערכי בגלל נטייתם המינית. בארבע דרכים עיקריות – הפרכת סטראוטיפים, עידוד ההשלמה עם הנטייה המינית, סיוע בחשיפתה ויצירת קשרים חברתיים – מסייע הפורום לחבריו להתמודד עם אחד השלבים המשמעותיים ביותר בחייו של הפרט ההומו: תהליך היציאה מהארון.

* אבי מרציאנו (MarcianoAvi@gmail.com) הוא סטודנט לתואר שני בחוג לתקשורת באוניברסיטת חיפה.

מבוא

שנות השישים והשבעים של המאה הקודמת היו הרות משמעות בעבור המאבק ההומו-לסבי. כשני עשורים לאחר פרסום ממצאיו המרעישים של קינזי (Kinsey, 1998 [1948]) ביחס לשיעורם הגבוה של הומואים באוכלוסייה החלה המהפכה המינית לתת את אותותיה. שלושה מאורעות חשובים התרחשו בהקשר ההומו-לסבי: מהומות סטונוול (Stonewall)² בשנת 1969, הוצאת ההומוסקסואליות מספר האבחנות הפסיכיאטריות בשנת 1973 ופרסום ספרו המפורסם של מישל פוקו (1976) (1996) "תולדות המיניות: הרצון לדעת" כשלוש שנים לאחר מכן. במקביל לאירועים אלו, ובמידה רבה בעזרתם, הסתמנה מגמה במחקר האקדמי על הומו-לסביות: זניחת הדגש הפתולוגי והתמקדות בהיבטים חברתיים ותרבותיים. כחלק ממגמה זו התפתח מחקר עשיר ומשגשג שבחן היבטים מגוונים של הומו-לסביות ומדיה.

לצד תהליכים אלו הציגה קהילת הלהט"ב (לסביות, הומואים, טרנסג'נדרים וביסקסואלים) הישראלית התפתחות מרשימה בשדות החברתי, התרבותי והמשפטי החל באמצע שנות השבעים, עם הקמתה של "האגודה לשמירת זכויות הפרט" (אגודת הלהט"ב). הקמתם של ארגונים קהילתיים מגוונים, פריסתם הארצית של סניפי האגודה והשינוי באופיו של מצעד הגאווה – שהפך מאירוע מצומצם בשנת 1993 למפגן רב משתתפים מספר שנים לאחר מכן, בין היתר בזכות זכייתה של דנה אינטרנשיונל בתחרות האירוויזיון בשנת 1998 – היו רק חלק מהישגיה החברתיים של הקהילה (Kama 2005; Moriel, 2000). את אלה ליווה גשוג תרבותי שהתבטא ביציאתם לאור של מספר עיתונים להט"ביים, בהופעתם של סרטי קולנוע קוויריים החל בשנות התשעים ובשיפור ניכר ביחסם של המדיה לנושא ההומואי (קמה, 2003; Padva, 2005). גם בשדה החוקי-משפטי נרשמו הישגים רבים שחברו יחדיו ל"מהפכה משפטית הומוסקסואלית", כפי שכינה זאת הראל (Harel, 2000).

החל בשנות התשעים זכה האינטרנט לתשומת לב רבה במחקרי תקשורת בשל חדשנותו ובשל מאפייניו הייחודיים. עם זאת, בהינתן המחקרים הרבים הבוחנים את השילוב שבין האינטרנט ובין הומו-לסביות ככלל, בולטים בהיעדרם מחקרים המוקדשים לבחינת מקומו של האינטרנט בחייהם של נערים הומואים ובייחוד לבחינת תפקידו בתהליך היציאה מהארון, שזכה למעמד "טקס מעבר" (Bridgewater, 1997) בשל מרכזיותו בחייו של הפרט ההומו. למעשה, מחקרים המשלבים בין אינטרנט ובין הומואים נוטים ברובם להתרכז ביחסי המין המזדמנים, במחלת האיידס וברכיבים נוספים (Grovet et al., 2007) שמילאו בעבר

תפקיד מרכזי ברדוקציה של הפרט ההומוסקסואלי (שהפך מאז ל"הומו") למיניות שלו, מגמה שנתקלה בביקורת חריפה מצד הקהילה ההומו-לסבית. מאמר זה מבקש לבחון את הפורומים באינטרנט כערוץ תקשורת העשוי למלא תפקיד משמעותי בהתמודדות עם תהליך היציאה מהארון. בבסיס המאמר עומדים שאלת השפעתם של הפורומים הווירטואליים על התמודדותם של נערים הומואים עם תהליך היציאה מהארון, טיבה של השפעה זו ודרכי השגתה. המאמר מתמקד בפורום "גאווה צעירה" של פורטל האינטרנט "תפוז אנשים", אשר הודעותיו ינותחו לפי המסורת האיכותנית. באמצעות ניתוח זה אצביע על הקשיים ועל האתגרים העומדים בפני חברי הפורום בשל נטייתם החד-מינית, על הנושאים המעסיקים אותם כנערים הומואים ועל הדרכים שבאמצעותן תורם הפורום להתמודדות עם תהליך היציאה מהארון. מחקר זה מבקש להוות נדבך נוסף במה שכונה אצל מוניק ויטיג (2003) "מדע הדיכוי", מונח המתייחס לתכנים פמיניסטיים והומו-לסביים שמטרתם להאיר את המציאות החברתית ההומופובית באור חדש וביקורתי על סמך חוויית הדיכוי של כותביהם ומנקודת מבטם. נערים הומואים רבים חווים מציאות חיים מורכבת בגלל דיכוי מגדרי ארוך שנים. האינטרנט, בהיותו מדיום חדש במונחים היסטוריים, נושא פוטנציאל משמעותי לשינוי. לכן בחינת יחסי הגומלין בין מציאות חיים זו ובין האפשרויות שמציע המדיום החדש ועמידה על הפרות שהם עשויים להניב הן בעלות חשיבות ראשונה במעלה. חשיבות זו אמורה להיבחן בהקשר רחב יותר שבו מהווה האינטרנט מדיום מעצים המקל את מציאות חייהן של קבוצות מיעוט נוספות הנמצאות בשוליים החברתיים (Mehra et al., 2004). זה המקום לציין שמחקר זה מתייחס להומואים בלבד בניסיון להימנע מחוסר דיוק מתודולוגי העשוי לנבוע ממאפייניהן השונים של שאר הקבוצות השייכות לקהילת הלהט"ב.

היציאה מהארון בצל ההתבגרות: משמעויות והשלכות

המונח "יציאה מהארון" כולל שלושה שלבים עיקריים שבהם מכיר הפרט בנטייתו המינית, מאמץ זהות תואמת וחושף אותה בפני אחרים. היציאה מהארון, כפי שתוארה כפי נחקרים, היא תהליך התפתחותי לינארי של גילוי עצמי שבו מוחלפת בהדרגה הזהות ההטרסקסואלית, הכפויה והמזויפת, בזהות הומואית, מהותית ואמתית. התהליך כולל חמש אבני דרך עיקריות: התוודעות לקיומה של משיכה חד-מינית, התנסות חד-מינית ראשונה, תיוג עצמי, חשיפה בפני אחרים ומפגש ראשון עם הקהילה ההומו-לסבית (Rust, 2003).

במהלך שנות השבעים והשמונים של המאה הקודמת הוצעו מודלים אחדים לתיאור תהליך גיבוש של הזהות ההומו-לסבית (Cass, 1979; Coleman, 1982; McDonald, 1982). כל אחד ואחד מן המודלים הללו מורכב ממספר שונה של שלבים המציבים בפני הפרט דילמות וקשיים שאתם הוא נאלץ להתמודד. השלב האחרון במודלים הוא בבחינת סוף בריא ורצוי. על אף שכל מודל ומודל מדגיש היבטים שונים בתהליך גיבוש הזהות, כולם מצביעים על שלב ראשון שבו תופס את עצמו הפרט כהטרוסקסואל ועל השלבים הבאים שבהם הוא מתוודע לשונותו, מנסה להסבירה, חותר לעבר התערות ומגע עם אנשים דומים, ולבסוף משלים עם זהותו החדשה. לעומת המודעות הראשונית למשיכה חד-מינית המופיעה בגיל 10 (Herdt & Boxer, 1993), הגילים הממוצעים של הנערים המכירים בנטייתם המינית וחושפים אותה הם 15 ו-17 בהתאמה. גילים אלו, כפי שמצביעים המחקרים, נמצאים במגמת ירידה עקיבה (Groves et al., 2006).

היציאה מהארון הופכת למורכבת יותר כאשר היא נעשית כבר בגיל ההתבגרות, המהווה, על פי אריקסון (1968 [1987]), תקופה מעצבת וקשה אשר מזמנת למתבגרים אתגרים רבים. בעבור נערים הומואים מדובר בתקופה קשה אף יותר מזו של נערים הטרוסקסואליים, כי היא מערימה עליהם קשיים ואתגרים נוספים לאלו הניצבים בפניהם ממילא (גיל, 1997). הקושי הבסיסי ביותר כרוך בתהליך החברות ההטרוסקסואלי שבצלו גדלים הנערים. בניגוד לחברי קבוצות מיעוט אחרות, הומואים סובלים מהיעדר סוכני חברות דומים, שכן הוריהם, מוריהם וחבריהם אינם הומואים או שאינם מציגים עצמם ככאלה (Kama, 2002). משום כך זהות בררת המחדל שהם מאמצים היא הטרוסקסואלית. תהליך היציאה מהארון מחייבם להחליף את זהות בררת המחדל המובנת מאליה בזהות חדשה, זרה ומתויגת ולהסתגל לתהליך חברות מחדש. תהליך זה מתואר בספרות המחקרית כאבדן המציב את הפרט במצב של פגיעות פסיכולוגית המצריכה תמיכה וסיוע (Rust, 2003).

בנוסף לקושי מהותי ומתמשך זה נתקלים נערים הומואים בקשיים מידיים המקשים את התנהלותם היומיומית ואת רכישת הזהות החיובית. דווקא בתי הספר, המהווים סוכני חברות מרכזיים, אינם ממלאים את תפקידם כראוי. כישלונם ביחס לנושא ההומוסקסואלי בא לידי ביטוי בטיפוח תרבות הומופובית ודכאנית (Smith, 2007), בהתעלמות ובוזול מצד המורים (Meixner, 2006; Mudrey & Medina, 2006), ובאי-אספקת מידע רלוונטי ומדויק הנוגע להומוסקסואליות (Adams, 2006; Uribe & Harbeck, 1992). המשמעות הישירה של מחסור במידע היא חוסר יכולות להפריך תפיסות מוטעות והומופוביות. חשוב מכך: מחסור במידע רלוונטי ומדויק לצורכי הנערים ההומואים בשלב הראשון במודל של קאס (Cass, 1979) עלול להכשיל את המעבר לשלב הבא ולעכב או למנוע גיבוש של זהות הומואית

חיובית. מצבם של תלמידים הומואים במערכת החינוך הישראלית אינו שונה בהרבה, כפי שחושף דוח המחקר של ארגון הנוער הגאה (Pizmony-Levy et al., 2008).

בנוסף לקשיים אלו נתקלים נערים הומואים בשני גורמים מעכבים נוספים. הגורם הראשון והמשמעותי הוא התעללויות תכופות הכוללות אלימות מילולית, איומים המלווים באלימות פיזית ומרדפים שמהם סובלים הומואים גלויים (openly gay) בשיעורים של 80%, 44% ו-31% בהתאמה (Pilkington & D'Augelli, 1995). הגורם השני הוא תגובת ההורים, הנוטה לא פעם להיות קשה ובלתי מתפשרת (Thompson, 2001; Mallon, 1998). נתונים אלו מסבירים את הבידוד החברתי שממנו סובלים נערים הומואים רבים (Martin & Hetrick, 1988). במציאות זו ההתמודדות עם הנטייה המינית מסתיימת לא פעם בכישלון (McDonald, 1982; Beaty, 1999) אשר בא לידי ביטוי בין היתר באחוזי התאבדות הגבוהים פי שלושה מאלו שנמדדו בקרב נוער הטרוסקסואלי (Gibson, 1994). חשיבות המצב שתואר מקבלת משנה תוקף לאור השפעתה החיובית של היציאה מהארון על מצבו הנפשי (Lasala, 2000) והגופני (Larson & Chastain, 1990) של הפרט. זו מתבטאת בהקלה של הלחץ הנפשי, בהפחתת סימפטומים גופניים הנובעים מרגשי דיכאון וחרדה ואף בהפחתת הסיכון להידבק בנגיף HIV.

בהתייחס לקשיים אלו ולמציאות חיה של קבוצות שוליים ככלל, מחקרים רבים עמדו על התרומה הממשית של האינטרנט ועל חשיבותו כמדיום מעצים בעבורן (Barak & Sadovsky, 2008; Bowker & Tuffin, 2007; Mehra et al., 2004; Radin, 2006).

אינטרנט ופורומים וירטואליים

קהילה וירטואלית היא התארגנות סולידרית של אנשים בעלי מאפיין ייחודי משותף המתקיימת על סמך יישומי תקשורת אינטראקטיביים (גרניט ונתן, 2000). אחד מיישומים אלו הוא הפורום הווירטואלי, המוגדר כסגנון מסוים של שיטת תקשורת (Long & Baecker, 1997) המאפשר רב-שיח לא רציף והמאופיין באי-תלות בזמן ובמקום (גרניט ונתן, 2000).

גרניט ונתן (שם) מציינים חמישה סוגי קהילות, וביניהם קהילה לעזרה עצמית וקהילה חברתית. מטרתה של הקהילה הראשונה היא שיפור מצבם של חבריה, ויתרונותיה המרכזיים הם המכנה המשותף המאגד אותם ויחסי הגומלין הנוצרים הודות לו. כשקהילה זו מתקיימת באינטרנט, יש לה שלושה יתרונות מרכזיים: נגישות בזמן, נגישות במקום ואנונימיות. מטרתה של הקהילה השנייה היא יצירת

קשרים חברתיים, ובתצורתה הווירטואלית יתרונה הוא בכוננותה לקבל לשורותיה אנשים שנמצאו עד כה כנחיתות חברתית ולסייע להם ביצירת קשרים חברתיים מעמדת שוויון.

בכל הקשור לבני נוער מציע האינטרנט שני יתרונות מרכזיים. יתרונו הראשון טמון בהיותו זירה חסרת תקדים להשגת מידע. יתרון זה בולט אף יותר לנוכח הקשיים במציאת מידע העומדים בפני בני נוער (Dresang, 1999) ולנוכח צורכי המידע הייחודיים של נוער להט"בי (Fikar & Keith, 2004). החיפוש המקוון מונע את הקשיים הכרוכים בשיטות חיפוש מסורתיות, כגון קשיי נגישות ומבוכה, וההטרונגניות המאפיינת את הקהילות הווירטואליות, המאגדות חברים בגילים שונים ובעלי ניסיון שונה, עשויה לסייע בהכוננת הפרטים הזקוקים להדרכה. היתרון השני מתייחס לתפקידו של האינטרנט כזירה מרכזית למחפשי סיוע נפשי אשר נמצאו תואמים את ההגדרה "נוער בסיכון" (Gould et al., 2002) ולתרומתו החשובה בשל כך.

פורום "גאווה צעירה" הנו מדיום הומו-לסבי. תקשורת הומו-לסבית, כפי שמגדירה קמה (Kama, 2007), מיוצרת בידי אנשי הקהילה ההומו-לסבית ובעבורם, וביכולתה לפצות על החוסר הקיים במדיה המרכזיים (mainstream). לתקשורת זו מספר מטרות: יצירת תודעה משותפת, עידוד העצמה וגיבוש קהילתיים המספקים הרגשת שייכות, מתן תוקף עצמי וסיוע בהתמודדות עם ניכור חברתי. בנוסף לכך תקשורת זו משמשת כסוכן חברות המסייע בפיתוח זהות הומואית חיובית, בהיותה מרחב סמלי שבו הנערים משוחררים לראשונה משיפוט. תרומתה זו של התקשורת ההומו-לסבית אכן נמצאה במחקרים שבדקו את תפקידו של האינטרנט בחייהן של קבוצות מיעוט בכלל, וביניהן מיעוטים מיניים (Mehra et al., 2004), ובחייהם של נערים הומואים כפרט (Nir, 1998). המחקר הראשון, שעמד על תפקידה של תקשורת מתווכת מחשב (CMC) בחייהם של להט"ב בוגרים, הדגיש את חשיבותה כמערכת תמיכה חברתית ואת תרומתה לפיתוח זהות חיובית ולעיצוב תודעה פוליטית קהילתית. המחקר השני בחן את דפוסי השימוש של נערים הומואים בחדרי צ'ט ובפורומים אשר שימשו בעבורם כסוכני חברות וכערוצי היכרות ותמיכה. עם זאת, מחקרים אלו נמנעו מהתייחסות כלשהי לתהליך היציאה מהארון, המהווה כאמור נקודת ציון חשובה הראויה לבחינה מעמיקה.

שיטת המחקר

מחקר זה מבקש לעמוד על תפקיד הפורומים הווירטואליים בהתמודדותם של נערים הומואים עם תהליך היציאה מהארון, וכאמור הוא מבוסס על ניתוח

תוכן איכותני של הפורום "גאווה צעירה"³, השייך לפורטל האינטרנט "תפוז אנשים". הפורום, שהחל את פעילותו בספטמבר 2002, הוא אחד משני הפורומים המרכזיים ביותר בישראל הפונים לבני נוער שהם הומואים, לסביות, ביסקסואלים וטרנסג'נדרים (השני הוא "גאווה-צעירים" של פורטל האינטרנט "נענע 10").

בשל הסירוב של הנהלת הפורום למסור מידע על אודותיו (מטעמי דיסקרטיות), המידע הֶזְמִין הוא זה הניתן לצפייה בדף "אודות הפורום והנהלתו", ושם הוא מתואר כ"בית לנוער להט"בי" הפתוח לדיון בכל נושא, בשימת דגש תמטי בגאווה. גם המידע בדבר מספר המשתתפים הפעילים אינו זמין, כיוון שהרשמה לפורום אינה תנאי לכתיבת ההודעות. עם זאת, במועד עריכת המחקר כלל הפורום 66 חברים בגילי 14-20 שבחרו לפתוח כרטיס בפורטל, לשייכו לפורום האמור ולהציגו בפומבי. מנהלת הפורום, בת 23, זוכה להערכה בזכות הוותק והניסיון יותר מאשר בזכות תוארה הרשמי. מעורבותה בפורום, כפי שעולה מהודעותיה, אינה בולטת ביחס לזו של שאר חבריו.

עם תחילת המחקר, שנמשך כחמישה חודשים בשנת 2008, כלל ארכיון הפורום כ-9000 הודעות (כ-600 עמודים, 15 הודעות בעמוד). מתוכן נדגמו 250 הודעות באמצעות דגימה מכוונת לא הסתברותית: מתוך 600 העמודים נדגמו 100 (ברוחים שווים של שישה עמודים), ומכל עמוד נדגמו שתיים-שלוש הודעות המתייחסות לתהליך היציאה מהארון או להיבטים אחרים הקשורים בו, כגון רגשי הבדידות הכרוכים בהסתרת הזהות המינית. ראוי לציין שהבחירה ב-250 הודעות מכלל ההודעות מטילה באופן טבעי מגבלות מסוימות על פרשנותן. עם זאת, בשל העובדה שנושאי ההודעות חוזרים ונשנים, אפשר היה לסווגן לשמונה קטגוריות נושאים⁴. הישנותם של נושאי הדיון – ובהתאם לכך, גם היכולת למפותם בקטגוריות – מאפשרות לעמוד על הֶלֶךְ הרוח השורר בפורום ולברור מתוכו את ההודעות הרלוונטיות ביותר למחקר הנוכחי.

שאלת המחקר, הבוחנת את תפקידם של הפורומים הווירטואליים בהתמודדותם של נערים הומואים עם תהליך היציאה מהארון, נענתה באמצעות ניתוח שיח (discourse analysis) של הודעות הפורום כטקסט חברתי-תרבותי, בהנחה שבהקשרים חברתיים שונים הודעות אלו אוצרות משמעויות סמויות (van Dijk, 1990). אלו קיבלו פרשנות איכותנית על סמך התוכנות שהועלו בחלקו העיוני של המאמר תוך כדי עמידה על הדינמיקה הפנימית של הפורום שבמרכזה היחסים הבין-אישיים בין חבריו. המבט בדינמיקה זו דרך ההודעות היה בהנחה שתוכן של ההודעות אמנם עשוי לשקף את המציאות, אך לא פחות מכך גם להוות גורם משמעותי בהבנייתה. מבט זה, ראוי לציין, מאמץ את הנחתו של פוקן (1971) (2005), שהשיח מהווה ביטוי של יחסי כוח חברתיים ואף ממלא חלק פעיל

בהבנייתם, ואת הנחתה של באטלר (1993 [2007]), הרואה בשפה מדיום כוחני המעצב את תפיסתנו ביחס לראוי ולראוי פחות. ניתוח השיח שננקט במחקר זה הוא מתודולוגיה מחקרית המכילה גישות שונות לבחינת רכיבי טקסט ולהעלאת טיעונים מלומדים לגביהם (Tracy, 1995). ההודעות במחקר נותחו בגישת AIDA (Action-Implicative Discourse Analysis) של טרייסי⁵ (Tracy, ibid). ניתוח השיח בגישה זו מתמקד בבחינה של פרקטיקות תקשורתיות, בזיהוי האסטרטגיות השיחוניות, בבעיות ובסתירות העולות מהן ובחשיפת משמעותן. בחינה זו של הטקסט נעשית בהתייחסות ליחסי הגומלין בין משמעותו המפורשת של הטקסט ובין ההקשר הרחב שבו הוא מופיע, בניסיון להצביע על האופן שערכיו, אמונותיו ועולמו של הדובר באים לידי ביטוי בטקסט. במהלך המחקר נמנעתי מכל התערבות בדינמיקה הפנימית של הפורום, בניסיון לבחון את התנהלותו היומיומית, הנעדרת מניפולציות חיצוניות ומלאכותיות. ההודעות המוצגות בפרק הממצאים הובאו כלשונו, למעט שינויים תחביריים שנדרשו לשם הבנתן.

ממצאים ודיון

ההשתתפות בפורום, כפי שעולה מניתוח ההודעות, מסייעת למשתתפיו להתמודד עם תהליך היציאה מהארון בארבע דרכים עיקריות: הפרכת סטראוטיפים, השלמה עם הנטייה המינית, עידוד חשיפתה ויצירת קשרים חברתיים. חלק גדול מן ההודעות מבטא חוויה של הקלה בעבור הנערים מעצם הכתיבה בפורום. הודעות אלו כוללות גם הצהרות בדבר רצונו של הכותב לצאת מהארון:

(1) זה מעודד אותי: עצם העובדה שכתבתי כאן גרמה לי להרגיש הקלה עצומה, לדעת שיש לי מישהו לשתף אותו בכל הלבטים והבעיות שלי 😊 אבל דווקא מאז שהתחלתי לכתוב פה (לפני מספר ימים בודדים) אני מרגיש צורך יותר גדול לצעוק את זה ולהגיד את זה לכולם.⁶

(2) אני חושב שאני קרוב ללהיות מאושר: הכתיבה פה בפורום כל-כך הועילה לי... אני מרגיש שאני עומד להיות ממש חופשי! אני שמח לומר שאני חושב שחבריי הקרובים יקבלו את זה ממש טוב... תודה ענקית לכולכם!

כאמור, בהודעות אלו מקשרים הכותבים בין הרגשת ההקלה ובין רצונם לצאת מהארון, ואכן לפי ראסט (Rust, 2003), היציאה מהארון תהיה קלה יותר בעבור נערים הומואים המרגישים שהם יכולים לתקשר חברתית עם הומואים אחרים.

כלומר עצם הכתיבה בפורום ויצירת קשר עם קבוצת שווים דומה מעודדות יציאה מהארון.

תרומת הפורום להפרכת סטראוטיפים

חלק ניכר מהודעות הפורום מביא לידי ביטוי תפיסות סטראוטיפיות המושפעות מעולם דימויים מעוות שדרכו רואים חברי הפורום את הקהילה הבוגרת. לטענתם של חוקרים (Beentjes et al., 2001), בני נוער מקדישים חלק ניכר מזמנם למדיה שהופכים, באופן בלתי נמנע, למקור מרכזי המזין את עולם הדימויים שלהם. חשיבות המדיה בעבור נערים הומואים גדלה אף יותר לנוכח המחסור בסוכני חברות דומים, מחסור שבעטיו הם נאלצים להסתמך ביתר שאת על אמצעי תקשורת ההמונים ועל דימויי ההומואים המוצגים בהם. אלו כמובן רחוקים מלהיות אידאליים ואופיינו במשך תקופה ארוכה בהכחדה סמלית ובדימויים שליליים וסטראוטיפיים (קמה, 2003) במדיה השונים: בקולנוע (Dyer, 2002), בטלוויזיה (Croteau & Hoynes, 2000) ובעיתונות הכתובה (Alwood, 1996).

(3) לא שלם עם עצמי: [...] שלא תבינו לא נכון, אין לי בעיה עם לסביות והומואים אבל דרך החיים שלהם נראית לי מפחידה. אני לא רוצה ללכת למסיבות דרק [דראג] קווין ולחיות בקהילה מבודדת, בשבילי זה נורא מפחיד [...].

(4) סטוץ או קשר רציני?: ועכשיו יש משהו שממש מטריד אותי. אני בן 17 ואני נורא מחפש קשר רציני עם מישהו. אני מרגיש שזה באמת חסר לי בחיים. [...] אני יודע שהחיים בבדידות הם קשים [...] אני מפחד שהסטיגמה נכונה ורוב ההומואים מחפשים סטוצים. אני לא רוצה להישאר בודד בשאר ימי חיי [...].

הממצא שבני נוער הומואים ולסביות סובלים מהיעדר מודלים ממשיים לחיקוי (Vincke & van Heering | בתוך שילה, 2007) מסביר את הסטראוטיפים העולים מהודעות אלו. בהיעדר מודלים ראויים מסתמכים הנערים על ייצוגים חלקיים המתארים הומואים כאנשים בודדים וחסרי אהבה המבזבזים את זמנם במסיבות. תפיסת הסטראוטיפים כנכונים עשויה לגרום לנערים לדחות את זהותם החד-מינית בניסיון "להינצל" מאורח חיים שכזה. אלא שמעבר לכך, לתיוג חברתי יש השלכות פסיכולוגיות הרות משמעות. לפי מיייר (Meyer, 2003), הומואים, כמו כל קבוצת מיעוט מתויגת, סובלים ממתח כרוני בגלל התיוג שתויגו. התגובה

החברתית לסטייה גורמת לפרט המתויג לפתח התנהגות הגנתית המלווה בסמפטומים נפשיים. בפועל עשוי הדבר להתבטא בשנאה עצמית, בביישנות יתר, באובססיביות הקשורה לסטיגמות ואף במרד. כחלק מהשלכותיה של הסטיגמה הנתפסת (perceived stigma), טוען גופמן (1983), הפרט מרגיש שהוא "שווה פחות" ומפתח חוסר אומן בתרבות הדומיננטית והרגשת ניכור כלפיה.

הרגשה זו של נערים הומואים עולה בקנה אחד עם הערכה עצמית נמוכה שממנה סובלים בני נוער להט"ביים (Garnets et al., 2003), והיא באה לידי ביטוי בהודעות הקשורות לתחום האהבה. הודעות אלו מתייחסות, רובן ככולן, למחסור באהבה, לתפיסתו כשורש כל רע וכמקור להרגשת הדיכאון הכללית המובעת בהן. קשה להעריך אם יחס זה לאהבה הוא הגורם להערכה עצמית נמוכה או אם הוא תוצאתה, אך אפשר לשער שהאופציה השנייה היא הנכונה, שכן נערים הומואים חשופים לגורמי סיכון ומצוקה רבים העשויים לחולל הערכה עצמית נמוכה, ובמרכזם הסטראוטיפים והיחס ההטרוסקסיסטי⁷ הרווח בחברה.

השיח בפורום משקף חלוקה מוסכמת בין שני "מחנות": הגולשים הצעירים, ה"טירונים", המבולבלים, שאינם בקיאים בנושאים הומו-לסביים, ומולם הגולשים הוותיקים, המודעים לעצמם, שזכו במעמדם לאחר ש"עברו על בשרם" את החוויות המאפיינות את השלבים המוקדמים של תהליך היציאה מהארון. יתרונה המרכזי של חלוקה זו הוא שחברי המחנה השני, המנוסה, "דואגים" להפריך את הסטראוטיפים בניסיון מודע להקל את הרגשתם של אלו המביעים סימני מצוקה. השילוב בין גולשים בשלבים מתקדמים בתהליך היציאה מהארון ובין גולשים הזקוקים לסיוע בתחום, טוען שילה (2007), הוא אחד מיתרונות הפורומים, כי הוא מקל את ההתמודדות עם הנטייה המינית. טענה זו עולה בקנה אחד עם ההדרכה שמספקים הגולשים הוותיקים, כפי שהיא משתקפת בהודעות רבות, כגון הודעות מספר 8, 10, 18 להלן.

בניגוד להשפעותיהם השליליות של הסטראוטיפים, דימויים הומו-לסביים חיוביים עשויים לסייע במניעת הכחשת הזהות באמצעות הפחתת ההומופוביה העצמית (Rust, 2003). ואכן, הודעות אחדות בפורום מפנות לקישורים המספקים מודלים חיוביים לחיקוי, כגון האמנים עברי לידר, רונה קינן ודנה אינטרנשיונל.⁸ כך לדוגמה, בתגובה להודעה שבה נטען שזוגיות הומוסקסואלית אינה קיימת, צירפו הגולשים קישורים לכתבות הסוקרות את סיפורם של ד"ר עמית קמה ופרופ' עוזי אבן. נחקרים הומואים ישראלים, ראוי לציין, הביעו כמיהה של ממש לדימויים "נורמטיביים" של הומואים באמצעי התקשורת (Kama, 2002).

תרומת הפרורים להשלמה עם הנטייה המינית

השיח בפורום משקף חוסר השלמה של חלק מן הנערים עם הנטייה המינית המודעת. בניגוד לבלבול בנטייה, העשוי לנבוע מהימצאות בשלבים מוקדמים ומחוסר בשלות, ראוי לבחון את חוסר ההשלמה עם הנטייה המודעת במונחים של הומופוביה מופנמת (internalized homophobia). זו, כך נטען (Garnets et al., 2003), היא אחד מתוצרי הלוואי של האידאולוגיה ההטרוסקסיסטית הרווחת בחברה. לטענתם של חוקרים אלה, ההתודעות לנטייה המינית ולעצם חריגותה מלווה ברגשות שליליים עצמיים בשל העובדה שכבר בילדות מִפנים הפרט את האידאולוגיה החברתית ההטרוסקסיסטית. למותר לציין שהומופוביה עצמית מהווה גורם מעכב בתהליך היציאה מהארון, ולכן השלמתו מחייבת התמודדות עמה. ואכן, הודעות רבות בפורום כוללות ביטויים של הומופוביה עצמית (להלן דוגמאות 5-6):

(5) אני שונא את עצמי: שונא את המחשבות האלה, את המשיכה הזאת, את זה שאני ככה [...] אתם לא חושבים שאולי זה נכון מה שהם אומרים ואם אני אעשה הכל אני אצליח להתגבר על זה? [...] אני פשוט כועס על עצמי [...] תמיד הייתי שונה, נמאס לי!!

(6) לא שלם עם עצמי: [...] אני לא מוכן להיות הומו או הומו בהכחשה. אני נלחם כל יום בנשיות וזה הורס אותי מבפנים. מה אני צריך לעשות בשביל להפוך לסטרייט [הטרוסקסואל]? אני לא רוצה לקבל את עצמי. כישוף אולי יכול לעזור לי, אולי טיפול הורמונלי [...] כי אני לא יכול להיות כך עם פיצול [...] אבל אני חייב, אסור לי לוותר, אם לא אני אבוד, זה כזה טמטום למה אלוהים ברא אותי בן ואני לא נמשך לבנות, מה זו מין בדיחה גדולה כזאת לברוק איך אנשים מתמודדים עם החיים? [...] יש מישהו בעולם שהצליח לשנות את הנטייה המינית שלו או שזה בגנים לנצח?

הודעות אלו הולמות את המצב שתואר בשלב הראשון במודל גיבוש הזהות של קאס (Cass, 1979). בשלב זה תוהה הפרט אם התנהגותו תואמת את ההגדרה של התנהגות הומוסקסואלית. תהייה זו מערערת על זהותו ההטרוסקסואלית, ולכן כדי לפתור את הסתירה הוא מחפש מידע רלוונטי לשאלה זו, ולחלופין מגיב בהכחשה. הכחשת הנטייה המינית נפוצה גם היא בהודעות הפורום, והיא מקבלת ביטוי בעיקר בהודעות שבהן מבקש הכותב לברר דבר מה באמצעות חברי הפורום, אך טוען שהוא סטרייט. בתגובה להודעה שבה טען הכותב שהוא

סטרייט, אך ביקש לדעת כיצד הגיבו אבותיהם של הגולשים כששמעו על נטיית הבנים, כתב גולש אחר:

(7) מסקרן אותך כסטרייט?: למה מעניין אותך לדעת איך אבותינו מתייחסים לעניין? אתה רוצה לשתף אותנו במשהו, אולי? ד"ש.

תגובה כזאת, למרות חוסר הרגישות העולה ממנה, עשויה להביא, לפי ראסט (Rust, 2003), לדמיון המצב שנתפס כבלתי מתקבל על הדעת. היא מעמתת את הפרט עם נטייתו המוכחשת ומסייעת לו לדמיין מציאות חלופית, שבה הוא מקבל את עצמו. ההבנה של הפרט שבכוחו לשאת מציאות זו ולהתמודד עמה עשויה לקדם אותו בשלבי היציאה מהארון באמצעות הפחתת תגובות של הכחשה. אל מול ההכחשה ניצבת כאמור האופציה הנתפסת כיום כאפשרות הבריאה, שבה מנסה הפרט להשיג מידע הקשור לקהילה. המדיום האינטרנטי בכלל וההודעות בפורומים בפרט מקלים על הפרט להשיג מידע רלוונטי לו ומסייעים בכך במעבר לשלב השני. במקרים רבים, מידע הרלוונטי ליציאה מהארון והעשוי לסייע לגולשים נכתב כתגובה להודעות המבטאות חוסר השלמה:

(8) יציאה מהארון כלפי עצמך: החברה מתנה אותנו לחשוב שדרך החיים הנורמטיבית היחידה היא ההטרסקסואליות. אין מי שגדל בעולם הזה ולא יוצא מנקודת הנחה שהוא סטרייט [...] זו בדיוק הסיבה שיציאה מהארון היא כזו ביג דיל – היא שוברת איזושהי הנחה. המצב שאתה נמצא בו הוא למרבה הצער הכלל בקרב כל מי שאינו סטרייט. הומו שלא עובר את השלב הזה של [...] הוא-הוא היוצא מן הכלל [...] לאט לאט אתה תתחיל להבין שאין בנטייתך המינית שום דבר לא בסדר [...] אך חשוב על עצמך כזחל שבסופו של דבר יצא פרפר.

נראה שתגובה זו כתב נער מבוגר יחסית לשאר חברי הפורום, והיא מעבירה מסרים אחדים לנער הנמען: בראש ובראשונה יש ניסיון ליידע את הנער במצבו, למקם אותו על ציר התפתחות לינארי ואף להבהיר שלמרות החריגות (כפי שהיא נתפסת בחברה) – זה בסדר. בנוסף לכך הכותב מנסה להראות מה צופן העתיד ("אתה תתחיל להבין") ולטעת תקווה לגביו ("זחל שיצא פרפר"). כלומר מדובר בתגובה המנסה לפצות על חוסר היציבות המאפיין, לפי סבין-וויליאמס (Savin-Williams, 2005), נערים הומואים רבים. בדומה להודעה זו, הרומזת על קיומה של התפתחות קווית, הודעות אחרות מפרטות את שלבי היציאה מהארון. פירוט שכזה עשוי להועיל כיוון שבכוחו לסייע באיתור השלב שבו נמצא הנער ולתאר את הבעיות הנפוצות במהלכו (Rust, 2003).

הסיבה הנפוצה ביותר לדחיית האפשרות ההומוסקסואלית ולקיומו של הרצון הבלתי מתפשר להיות "סטרייטים", כפי שעולה מההודעות, היא חוסר הרצון לוותר על המסגרת המשפחתית הנתפסת כאפשרית רק כחלק ממסגרת הטרנסקסואלית. לפי ראסט (Rust, ibid), במהלך תהליך האבל על אבדן הזהות ההטרנסקסואלית, שלב נורמלי ונדרש בתהליך ההשלמה העצמית, מאלץ את עצמו הפרט לוותר על ציפיות מסוימות, כגון הציפייה למשפחה, בעוד שלמעשה עליו להתאים את הציפייה לנסיבות החדשות ולא לוותר עליה. חלק מן ההודעות בפורום מספקות מידע המבהיר שמסגרת משפחתית אינה עומדת בסתירה לאורה חיים חד-מיני:

(9) סתם רוצה את דעתכם: [...] אבל אני בהחלט רוצה להיות סטרייט. תמיד חלמתי שיהיו לי אישה וילדים ואני אלך איתם לטייל בארץ ולפגוש את ההורים שלי ושלה. [...] אני יודע שאתם תאמרו לי שזה בסדר להיות גיי או דו [...] אבל אני רוצה להיות סטרייט [...] אבל אני עדיין רוצה משפחה רגילה [...].

בתגובה:

(10) "רוצה להיות סטרייט?": [...] אני חייב לציין שזה אחד השלבים שעברתי בעצמי [...] תהיתי אם לא תהיה לי אישה, בית, שני ילדים וגדר לבנה, כמו שתמיד חלמתי. מסתבר שיש חלומות שלא יתגשמו לעולם [...] מה יקרה אם בעוד כמה שנים תתאהב בגבר חלומותי? תחזור לאותו חלום ילדות שהיה לך כשהיית בן 16 ותגיד לו "שמע, זה נגמר בינינו כי אני מחפש אישה?" אני בטוח שלא. קח את הזמן ותחשוב על העניין [...].

תגובות אחרות סיפקו מידע קונקרטי יותר מזה:

(11) אם הסיבה היא ילדים אתה יכול להוריד אותה כי הורות הומו-לסבית [נמסר קישור לפורום "הורות הומו-לסבית" של "תפוז"] מתחילה להיות דבר שכיח, כולל משפטים בעניין וכולל ילדים מאומצים [...] אם אתה סגור על עצמך חבל יהיה להמשיך "לנסות" ולהיות סטרייט כי זה לא דבר אפשרי, זה סתם לוקח ממך כוחות [...].

(12) ועכשיו זה רשמי: הומואים ולסביות יוכלו לרשת את בני/בנות זוגם/ן [נמסר קישור לכתבה] — צעד חשוב במאבק הזכויות.

הודעות מעין אלו עשויות לתרום באופן ניכר ומשמעותי להתמודדות עם היציאה מהארון אצל נערים שהווייתור על מסגרת משפחתית מהווה גורם מעכב. לעומת תגובה 10, המנסה "לרכך" את הרגשתו של הנער באמצעות הבעת הזדהות ואצפעה (דאיקסיס) על טעותו, שתי התגובות האחרות מספקות קישורים לדפי אינטרנט שבהם אפשר למצוא מידע קונקרטי. הידיעה שקיים פורום המיועד להורים הומואים ולסביות עשויה ליישב את הסתירה המוטעית בין מסגרת משפחתית ובין אורח חיים הומואי. מידע כזה, כאמור, עשוי לעודד השלמה עצמית ולסייע בהתמודדות עם תהליך היציאה מהארון.

בנוסף למידע מסוג זה הודעות רבות מספקות מידע הקשור להיבטים היסטוריים, פסיכולוגיים ומשפטיים הנוגעים לקהילת הלהט"ב. כך לדוגמה ניתן מענה לשאלות מסוימות, כגון "מה זה ביסקסואל?", "האם הומואים יכולים להתחתן?", ו"כיצד מתגבשת הזהות המינית?". הודעות אחרות מסבירות על אודות היווסדו של מצעד הגאווה או מזמינות את חברי הפורום למפגש שבו יידונו הדמיון והשוני בין המאבק הגאה ובין המאבק הפמיניסטי. לפי שילה (2007), כחלק מגיבוש זהותם האישית זקוקים הנערים למידע על התרבות ההומו-לסבית, על ההיסטוריה של הקהילה, על פעילות הקהילה המקומית, על קיום מין בטוח ועוד. שיתוף מידע, בייחוד כאשר הוא נעשה במפגשים, טוען שילה (שם), עשוי להוות זרז לקידום תהליכי התפתחות אישיים ולסייע בהעלאת הביטחון העצמי. אלו מהווים תנאי הכרחי לחשיפת הנטייה המינית.

תרומת הפורום לחשיפת הנטייה המינית

ההודעות השונות שנותחו עד כה תורמות בדרכים מגוונות, לרוב לא ישירות, להשלמת תהליך היציאה מהארון. לצד הודעות אלו קיימות לא מעט הודעות העוסקות ישירות ביציאה מהארון ובהשלכותיה. מרביתן עוסקות בקשר שבין היציאה מהארון ובין תגובת המשפחה, הנתפסת בעיני הנערים כגורם משפיע ומשמעותי. מחקרים מצביעים על כך שהחשש מפני תגובת ההורים ומפני פגיעה בקשר עמם בעקבות חשיפת הנטייה הוא הנושא המרכזי שבני נוער המגיעים לקבוצות תמיכה (D'Augelli et al., 2002) מוטרדים בגינו. הפורום, כך נראה, מהווה במה נוחה להעלאת שאלות והתלבטויות פומביות בנושא:

(13) מה הרגשתם כשיצאתם מהארון?! האם יצאתם בפני הורים/חברים/ ידידים/משפחה?! איך הגיבה הסביבה?! האם איבדתם חברים?! השלמתם עם עצמכם ישר או שלקח לכם זמן?! כתבו כאן את כל מה שהיה!

(14) אני רוצה לצאת מהארון: איך אני יוצא מהארון ומספר לכל החברים שלי וההורים? ובצורה שהם יקבלו את זה?

תשובות לשאלות כאלו הנן בעלות חשיבות עליונה, שכן הן מאפשרות לשואלים לקבל תשובות מהימנות מאנשים דומים שעברו את אותה חוויה. הדבר חשוב אף יותר כאשר מדובר בנערים הומואים שבמהלך התבגרותם סובלים מקושי מרכזי בדמות היעדר סוכני חברות שביכולתם לספק מידע ולייעץ בנושאים אלו. בנוסף לכך הודעות כאלו נענות לעתים בהמלצות מעשיות ובמתן מידע רלוונטי להן, העשוי לסייע בתהליך היציאה מהארון:

(15) ממליץ בחום: אני רוצה להמליץ לכם על הספר "אמא יש לי משהו לספר לך", שאני מאמין שחלק מכם כבר זכו להכיר. [...] מסופר על הומואים ולסביות ועל איך הם חיים עם זה, על היציאה מהארון ועל איך שההורים הגיבו [...] בנוסף, יש הסברים ותשובות להמון שאלות שכולנו שואלים שתמיד רצינו לקבל [עליהן] תשובות. אני בטוח שתרגישו יותר טוב עם עצמכם אחרי שתקראו את הספר ושהוא ימלא אתכם בתקווה לגבי ההמשך [...].

הודעות אחרות כוללות הצהרות על הכוונה לצאת מהארון וגוררות לרוב תגובות מעוררות. אלו עשויות לתמוך בהצהרות ולדרבן את הכותב ליישם את הצעד שעליו הצהיר, תוך כדי תמיכה וייעוץ לגבי דרכים מומלצות ליציאה מהארון, וכן הן עשויות להצביע על קיומה של מציאות אפשרית אחרת בפני גולשים שבעבורם היציאה מהארון נתפסת כאופציה בלתי מתקבלת על הדעת:

(16) יציאה מהארון... אני?: חברים, נשמע הדבר הכי לא צפוי שאני רושם, אבל הראש שלי מתחיל להשתנות... ואני די מתחיל לחשוב על לצאת מהארון... [...] כן... אני מודע מאוד לצרות שיבואו בעתיד אבל הצרות האלו יבואו בכל מצב שאספר, ומתישהו הם ידעו. כמה שאני מנבא כבר את השנאה שלהם כלפי... את המבוכה... את הסירוב שאכיר בנים... אבל אני לא אותר... אם אצא מהארון ואקלע למצב הזה אני אלחם עד הסוף... אאבק... אמרוד... הכל עד שיתחילו לקבל אותי כמו שאני... זה אפשרי... [...].

(17) החלטה גורלית: טוב, זהו זה... החלטתי סופית! בימים הקרובים אני מספר לאחותי, ואח"כ לאמא שלי [...] ונו, אח"כ אספר לאבא ולאח הגדול... אהלו לי בהצלחה!!! גם חיבוק לא יזיק.

בתגובה:

(18) קודם כל, כל הכבוד על הצעד! אני מקווה שאתה באמת מוכן אליו וגם הוריק וחברייך. ישנן דרכים רבות לעשות זאת אך לפני כן הייתי רוצה שתקרא מאמר על יציאה מהארון ותחליט האם זה בכלל מתאים לך. אחר כך נעבור לדרכים לספר ולקבלה שלהם. אני מפנה אותך לאתר תהל"ה [נמסרו קישור והפניה למאמר ספציפי]. [...] ואם אחרי זה תרצה אני אשמח לעזור לך ולענות על השאלות. בכל אופן הרבה בהצלחה!

כפי שעולה מהודעה 16, מדובר בגולש ששינה את דעתו ביחס לכדאיות היציאה מהארון, למרות שהוא מבין את הבעיות העשויות לנבוע מצעד שכזה. היציאה מהארון לאחר השתתפות בפורום (אפילו השתתפות פסיבית) נעשית למרות ההיחשפות להשלכות הקשות העשויות להיות לה. במהלך ההשתתפות בפורום נחשפים הנערים לסיפורי יציאה מהארון הכוללים תגובות קשות הן מצד החברה הן מצד המשפחה, ולכן הבחירה לצאת מהארון למרות זאת מהווה בהכרח צעד שקול ומחושב המחייב השלמה עצמית. משמעותה של השלמה זו אינה רק קבלת הנטייה המינית אלא גם מוכנות לשאת בתוצאות חשיפתה, גם אם הן קשות. ההשתתפות בפורום, כפי שמראות ההודעות, מסייעת להתגבר על חלק מן המכשולים ומקדמת את חשיפת הנטייה באמצעות תמיכה וסיוע, עצות מעשיות והגשת אוזן קשבת לנערים המתלבטים.

תרומת הפורום ליצירת קשרים חברתיים

ההשתתפות בפורום ממלאת תפקיד מרכזי ביצירת תת-קהילה מגובשת (של חברי הפורום) ובחיבורה לקהילת הלהט"ב החיצונית. תרומה זו מתבטאת בשתי רמות: ברמה הראשונה, התודעתית, נראה שחברי הפורום מרגישים חלק מקהילה שחבריה חולקים נסיבות חיים דומות; ברמה השנייה, הפיזית, ההשתתפות בפורום היכרות מאפשרת יצירת קשרים עם חברי הקהילה וקבלת תמיכות פורמלית ובלתי פורמלית כאחת.

ההודעות בפורום מספקות לנערים שלושה סוגי מידע המסייע להם להפוך לחלק מקהילה חברתית חדשה: מידע על קבוצות חברתיות קהילתיות, מידע על מקומות בילוי קהילתיים ומידע על ארגוני תמיכה וסיוע מקצועיים. קהילה חברתית תומכת הכוללת אנשים בעלי זהות דומה עשויה לספק לחבריה הרגשת שותפות גורל ולתרום, לפי ראסט (Rust, 2003), להתמודדות עם תהליך היציאה מהארון, המלווה באבדן קשרים חברתיים.

בחינתה של הקהילה לפי המודל של קאס (Cass, 1979) מבהירה את תרומתה זו: בניגוד לשלב הראשון במודל, שבו מתמודד הפרט עם חוסר קבלה עצמית, בשלב השני הוא אמנם מתחיל לקבל את נטייתו החריגה ולבחון את השלכותיה, אך הוא עדיין מציג עצמו כהטרומסקואל. עם זאת, בשלב זה עשוי הפרט לאפשר לחברים קרובים שהוא בוטח בהם להעניק לו תמיכה, והוא מנסה לחשוף את זהותו טיפין טיפין, בניסיון לבחון את התגובות השונות לפני "החשיפה הגדולה". בשלב השלישי, שלב הסובלנות בזהות, הפרט מחויב יותר לזהותו החדשה, ולכן הוא מחפש קהילה להט"בית, והשלב הבא כולל חיזוק קשרים עם הקהילה שנמצאה בשלב הקודם.

אם כן, היכרות עם קהילה להט"בית ונגישות אליה מהוות תנאים כמעט הכרחיים להתקדמות בשלבים השונים של תהליך היציאה מהארון. ההשתתפות בפורום מאפשרת לחבריו להיחשף לעצם קיומה של הקהילה, להכיר את חבריה, להפוך בהדרגה לחלק ממנה וליהנות מן היתרונות הפוטנציאליים שלה בהתמודדות עם הקשיים שמזמן תהליך היציאה מהארון. ואכן, הודעות רבות הכוללות ביטויי מצוקה וברידות נענות בהמלצה להשתתף בקבוצה חברתית קהילתית:

(19) קשה לי בארון זכוכית: טוב, אז ככה, אני הומו בארון וכמובן שכולם ניחשו את זה בגלל הכינוי [...] אני מרגיש ממש לבד [...] אני מתוסכל מאוד בביה"ס, אני ממש מתבייש לצאת החוצה מהכיתה [...] ניסיתי להכיר הומואים אחרים בצ'אטים, אבל הם רק סקס בראש שלהם. בבקשה תעזרו לי!!!

בתגובה:

(20) לך למקום כמו הבית הפתוח: יש בירושלים ויש בתל-אביב, אם תבוא לירושלים אני אכיר לך חברים... מה דעתך? [...] בכל עיר יש את הקהילה שלה, אתה לא ההומו היחיד באזור מגוריך!!! תצא, תכיר, לך למקומות בילוי של גייז [gay men], אבל הכי מומלץ זה קבוצות של הומואים ולסביות, מדברים, נהנים ומתחברים... גם מכירים המון אנשים חדשים. מקווה שעזרת.

תשובה כזאת, העלולה להיתפס כהמלצה חובבנית ולא משמעותית, עשויה לתרום רבות לגיבוש הזהות המינית ולהקל על הפרט את תהליך היציאה מהארון. לפי יאלום (Yalom, 1995), נוער הומו-לסבי שהיה בקשר חברתי עם נוער הומו-לסבי אחר נהנה ממצב בריאותי דומה לזה המאפיין נוער הטרומסקואלי. ממצא זה

כולט בחשיבותו לאור הממצאים שהוצגו בתחילת המאמר, ולפיהם נוער להט"בי סובל מהערכה עצמית נמוכה וממצב נפשי רעוע. ממצאיו של Yalom (שם) הולמים גם את טענתה של קאס (Cass, 1979), ולפיה איכות הקשרים החברתיים והחוויות שהם מספקים מהוות גורמים בעלי משמעות מכרעת בתהליך ההשלמה עם הנטייה המינית.

קבוצות חברתיות של נוער הומו-לסבי, כפי שהומלצו בהודעה שהוצגה, מאפשרות לנערים לשתף אחרים ברגשותיהם ולקבל אישור על רגשות אלו מנערים אחרים שחוו חוויה דומה. בנוסף לכך מסייעות קבוצות אלו בפיתוח מיומנויות חברתיות ובהסתגלות לתהליך חברות מחדש, כזה התואם את הנסיבות החדשות (שילה, 2007). חשיבותן של קבוצות אלו גדלה, באופן מובן, בערים קטנות, שבהן היעדר קהילה להט"בית או חוסר הנראות שלה אף מגבירים את הקושי (Rochlin, 1994). כותבים אחרים כפורום מבטאים צורך מודע בהתערות בקהילה:

(21) אני מניח שכבר לא אעבור ב"ס בשלב הזה [...] אבל מה שאני כן יכול לעשות זה להכיר אנשים בפעילויות חוץ-ספריות. אני מוכרח להכיר אנשים חדשים, כי השעות היומיומיות עם כל ההומופובים הפרימיטיביים מהבי"ס שלי מוציאה אותי מדעתי!!! אני רוצה לדעת שיש עוד אנשים נורמליים בעולם! אתם יכולים להמליץ לי על מקום התנדבות [...] באזור המרכז?

לצד המידע על אודות מפגשים חברתיים ומקומות בילוי יש ביקוש רב למידע על ארגוני תמיכה וסיוע מקצועיים. קבלת סיוע מגורמים המחזיקים בגישה חיובית כלפי נטייה חד-מינית עשויה להיות בעלת ערך משמעותי ביצירת זהות הומואית חיובית (Klein, 1993). יועצים מקצועיים יכולים לשאול שאלות שסייעו לפרט לדמיין את עצמו כהומו. שאלות כגון "כיצד תגיב סביבתך ליציאתך מהארון, ומה תהיה תגובתך לתגובת הסביבה?" מאפשרות לפרט להעריך באופן מציאותי יותר אם היציאה מהארון תהיה "צעד משתלם". בנוסף לכך שאלות כאלו עשויות להפחית את הניכור החברתי המאפיין הומואים בארון, שכן הן מאפשרות לפרט לדמיין לעצמו יצירת קשרים חברתיים הנתפסים בעיניו כבלתי אפשריים (Rust, 2003).

הגלישה בפורום מאפשרת אפוא לקבל מידע על קבוצות חברתיות, על מקומות בילוי ועל ארגוני תמיכה וסיוע. הקשרים החברתיים הנוצרים במסגרת הפורום חוברים ליצירת מסגרת קהילתית שבכוחה להקל את תהליך ההתמודדות של הנערים עם היציאה מהארון, בשל קיומה הפיזי אך לא פחות מכך בשל קיומה

בתודעה כמסגרת שייכות מכילה. בשלב זה, שבו מתחלפת הבדידות החברתית שממנה סובל הפרט בקשרים חברתיים ובהרגשת קהילתיות, עשויים להתעורר רגשי גאווה וביטויים חיוביים אחרים.

גאווה ואף חתרנות

לצד העיסוק המרכזי בנטייה המינית ובמשמעותה רווחים בפורום דיונים כלליים שאינם קשורים לנטייה המינית. כלומר הפורום משמש גם כזירה חברתית המעודדת דיון בעניינים כלליים שבכוחם להסיט את תשומת לבם של חבריו מקשיי היום-יום הכרוכים בנטייה המינית. הודות לתפקידו זה של הפורום ובהתייחס למצבם הנפשי של נערים הומואים רבים כפי שתואר בתחילת המאמר, בולטת מאוד חשיבותו של הפורום לא רק כזירה המעודדת יציאה מהארון אלא גם כ"אי של שפיות", המאפשר לאותם נערים להתנתק לזמן מה ממציות החיים המורכבת המלווה אותם במהלך התבגרותם. סוג אחר של הודעות, פחות נפוץ אך בולט במיוחד, הוא הודעות המבטאות שיח גאווה ואף חתירה תחת כפייה של נורמות הטרוסקסואליות:

(22) אוחצ'ים: דרך חיים או מחלה חשוכת מרפא? [...] אני תמיד הייתי יותר רגיש ולא נטייתי לברוטליות הגברית הרגילה, אך לאחרונה לקחתי על עצמי את העול להיות אוחצ'ה. למה? ככה! [...] אם הייתי מעוניין לשמור את סוד משיכתי המינית הייתי יכול לדבר, להתנהג ולפעול אחרת, יותר במסווה, אך זוהי אינה המטרה שלי [...] ואתם תשאלו – אז למה אוחצ'ה?! למה?! אומר, כי בא לי. זוהי הדמות שבחרתי לייצג את עצמי בה [...] אם בא לי במיוחד אני מטביע את עצמי בסטריאוטיפ עד דמעות. [...] וכן, פריקים מתוקים שלי [...] להלן מולכם עומדת אוחצ'ה [...].

המילה "אוחצ'ה" מקובלת בקהילת הלהט"ב הישראלית ככינוי לגלגני ואף פוגע להומואים נשיים. הגדרת הנער את עצמו כאוחצ'ה, מבחירה, מעידה על השלמה עם זהותו ואף התגאות בחריגותה. יותר מכך: תוכן ההודעה, ובייחוד האופן שנוסחה, מתכתבים עם הרעיון שעמד במרכזו של המאבק ההומו-לסבי הפוליטי שבמסגרתו אימצו הומואים ולסביות את המונח Queer (מוזר, חריג) דווקא בשל היותו כינוי גנאי הומופובי. מגמה זו, שימוש במונחים הטעונים בקונוטציות שליליות כביטוי למאבק פוליטי, כינה אותה קמה (2003) "דה-יופימיציה" (de-euphemisation). בדומה לאימוץ המונח Queer, הגדרת הנער את עצמו כ"אוחצ'ה" מבטאת קריאת תיגר על "ההטרוסקסואליות הכפויה", מונח

שטבעה ריץ' (Rich, [1986] 1993) בהקשר הלסבי. ברמה עמוקה מזו אפשר לזהות את תוכן ההודעה עם תפיסת הביצועיות המגדרית של באטלר (Butler, 1990), הרואה את המגדר כ-performance (הופעה/ביצוע). לדידה, המגדר אינו ביטוי פנימי-מהותני אלא תוצר של מחוות גופניות חיצוניות אשר נתונות למשטור חברתי המקטלג אותן בשני סוגי מגדרים: גבר ואישה. הופעה מגדרית חריגה – באמצעות אימוץ מחוות של המגדר השני – מאפשרת לערער על טבעיות המושג ולחשוף את הכפייה הטמונה בו תוך כדי התנגדות לאופיו הדכאני. כותב ההודעה בחר "להופיע" כאוחצ'ה, דמות המאופיינת באותן מחוות גופניות חריגות שבהן עוסקת באטלר. בכך הוא דוחה את הנורמות הממשטרות ומסרב לקבל את הזהות המגדרית שהן ייעדו לו. לשון אחר: בחירתו של כותב ההודעה מפרקת את המשולש הכפוי (ביולוגיה – זהות מגדרית – הופעה מגדרית) ומערערת בכך על טבעיותו. בהודעה אחרת שבה סיפר הכותב שיצא מהארון מול כיתתו באמצע השיעור וזכה למחיאיות כפיים מחברי הכיתה, נכתב כך:

(23) [...] ואני יודע שאני גאה ועשיתי מה שהרגשתי ואף-אחד לא יוציא ממני את הגאווה! אני מאחל לכולם רק אושר, אהבה וגאווה!

אמנם במקרה זה קשה לקבוע אם ההשתתפות בפורום היא המחוללת את רגשי הגאווה או שמא מדובר ברגשות ש"יובאו" מחוץ לפורום, אך בשני המקרים אפשר להצביע על תרומתו של הפורום. גם אם האופציה השנייה היא הנכונה, מדובר בביטוי של רגשות חיוביים בפורום שחבריו התקבצו יחד בשל מאפיינים משותפים, הכוללים בעיקר חריגות, ניכור ודחייה מצד המשפחה והחברה, ומכאן חשיבותם. בעבור גולשים הרואים ביציאה מהארון אופציה בלתי סבירה, עשויים ביטויי הגאווה לטעת תקווה לגבי העתיד, בהיותם הוכחה לקבלה עצמית מוחלטת.

סיכום

פורום "גאווה צעירה" מהווה זירה מעצימה שבכוחה להקל את התמודדותם של נערים הומואים עם תהליך היציאה מהארון. תרומתו זו של הפורום, כפי שעולה מניתוחו, מושגת באמצעות ארבע דרכים עיקריות: הפרכת סטראוטיפים, השלמה עם הנטייה המינית, עידוד הנערים לחושפה וסיוע ביצירת קשרים חברתיים. ניתוח תוכן איכותני של הודעות הפורום ועמידה על הדינמיקה הפנימית הרווחת בו מאפשרים לסרטט ציר דמיוני שבקצהו האחד מצוי הפרט בארון, מבולבל ונטול קשר עם קהילת הלהט"ב, ובקצהו השני מצוי הפרט שהשלים עם נטייתו וחותר לעבר התערות, תודעתית ופיזית, בקהילה. בין שני הקצוות הללו

מתרחשים ארבעת התהליכים שאוזכרו, המקבילים לתהליך התגבשותה של הזהות ההומואית אשר הוצע במודלים התאורטיים שנידונו וגובש בידי טרוידן (Troiden, 1989) למודל כללי אחד. הפורום מאפשר לחבריו "להתמקם" על פני הציר בהתאם למצבם (כפי שהוא נתפס בעיניהם) ולבחור את התכנים הרלוונטיים להם ביותר. בכך הוא הופך לזירה חברתית שבכוחה לסייע לקשת רחבה של נערים, ללא תלות בשלב שבו הם נמצאים (לראיה, גם נער בן 16 שהציג את עצמו כטרנסג'נדר, מצב הנחשב קיצוני בפורום הנידון, קיבל תמיכה וסיוע ראויים).

אפשר להצביע על שלוש רמות עיקריות שבהן שזורים תוכני הפורום. ברמה הראשונה, האישית, מתרחשים תהליכים פנימיים אצל הפרט, ובסופם הוא משלים עם נטייתו כשלב הכרחי אך לא מספיק ליציאה מהארון. ברמה השנייה, המשפחתית, מתרחשים תהליכים המסייעים לפרט להבין את האינטראקציה בינו ובין משפחתו, הנתפסת בעיניו כגורם משמעותי בתהליך. ברמה השלישית, החברתית, מתרחשים תהליכים המבהירים לפרט את היחס בינו כהומו ובין סביבתו החברתית. חשיבותן של רמות אלו (אני, משפחה, חברה) היא בהיותן קריטריונים אשר באמצעותם מגדירים הנערים את רמת הימצאותם בארון, ומכאן את מקומם ביחס לנושא ההומואי.

בנוסף לארבע הדרכים אשר תורמות ישירות להתמודדות עם היציאה מהארון, מבט כולל על הדינמיקה של הפורום מאפשר לייחס לו שתי תרומות ברמת המקרו, תרומות סותרות לכאורה אך משלימות זו את זו למעשה. הפורום הוא בראש ובראשונה "אי של שפיות", דווקא בשל הניתוק שהוא מציע לחבריו מן הסביבה ההומופובית וההטרסקסיסטית שבה נתונים הנערים לשיפוט מתמיד ונוקשה. בנוסף לתרומתו זו, בעבור נערים הנמצאים בשלבים מתקדמים בתהליך היציאה מהארון מהווה הפורום דווקא גשר המקשר בינם ובין קהילת הלהט"ב החיצונית. כלומר מדובר בשני שלבים הדרגתיים: תחילה מהווה הפורום חממה מגוננת המאפשרת לנערים לגבש את זהותם כהומואים תוך כדי קבלת תמיכה וסיוע מאנשים דומים, ורק לאחר מכן לצאת ל"עולם האמתי".

ניר (Nir, 1998), שחקרה את דפוסי השימוש של נערים הומואים בפורומים ובצ'טים, רואה בנחקריה קהילה מדומיינת במונחי של אנדרסון (1983) [2000], והיא מבחינה בין המרחב שבו היא מתקיימת ובין עולמם הממשי של חבריה. אמנם הפורום "גאוה צעירה" מהווה בשלב הראשון זירה מבודדת, אך בשלב השני נוצרים קשרים חברתיים מחוץ לפורום, ובמסגרתם הופכת הקהילה המדומיינת לממשית. בכך מפצה הפורום על מחסור בצורך מרכזי – תהליך חברות בריא – והוא מְחַבֵּר את חבריו בעולם ההומואי, שבו לראשונה בחייהם נטייתם המינית אינה מהווה מדד שיפוטי.

תרומתם הפוטנציאלית של הפורומים להתמודדותם של נערים הומואים עם תהליך היציאה מהארון תומכת במחקרים המצביעים על השפעותיו החיוביות של האינטרנט על קבוצות מיעוט שונות, וכיניהן חולי סרטן (Radin, 2006), מעוטי יכולת (Mehra et al., 2004), כבדי שמיעה (Barak & Sadovsky, 2008), נכים (Bowker & Tuffin, 2007) ועוד.

לאור ממצאים אלו ולאור ההבדלים בדפוסי היציאה מהארון בקרב אוכלוסיות בעלות מאפיינים סוציו-דמוגרפיים שונים, כגון אתניות, גזע ומגדר (Grovet al., 2006), יש מקום למחקר המשך כמותי שבו ייבחן הקשר בין עצם הגישה לאינטרנט, דפוסי השימוש בו והיקפם ובין חוויית היציאה מהארון של הגולשים. בישראל אחוזי השימוש באינטרנט גבוהים יותר בקרב צעירים, חילונים ובעל השכלה והכנסה גבוהות (מכון נטוויז'ן לחקר האינטרנט, 2008). הקשר העשוי להימצא בין דפוסי השימוש באינטרנט של הומואים המשתייכים לקבוצות תרבותיות שונות (דתיים-חילוניים, מזרחים-אשכנזים, מרכז-פריפריה) ובין חוויית יציאתם מהארון (האם התרחשה? באיזה גיל? ועוד) עלול להיות סבוך, אך ללא ספק חשוב ומעניין.

הערות

- מאמר זה מבוסס על עבודה בהנחיית ד"ר עינת לחובר בקורס "מגדר ומדיה". ברצוני להודות לד"ר לחובר על הנחייתה המסורה והתומכת. תודתי נתונה גם לד"ר עמית קמה על הערותיו המאירות.
- Stonewall Inn היה שמו של בר גייז ניו יורקי שסבל, כמו ברים דומים אחרים, מפשיטות משטרתיות תכופות שנלוו להן אלימות, השפלה ומעצרים. בליל 27 ביוני נתקלו הפושטים בהתנגדות עזה מצד המבלים שהסתיימה בשלושה ימים של מהומות (גרוס וזיו, 2003).
- כתובת האינטרנט של הפורום: <http://www.tapuz.co.il/forums2008/forumPage.aspx?forumId=571>
- הנושאים של הודעות הפורום הם אלה: בקשת מידע מסוגים שונים, ענייני אהבה, ביטויי בלבול ואכזבה מן הנטייה המינית, התייחסות ישירה למרכזיות הפורום בחיי הנערים, חוויית היציאה מהארון, ביטויי דיכאון מול ביטויי גאווה, הודעות על מפגשי פורום ודיון בסטראוטיפים.
- תהליך ניתוח השיח לפי גישה זו הוא אתנוגרפי בעיקרו, והוא מחייב התמצאות של החוקר בסביבה הנחקרת. בעניין זה ראוי לציין שהיכרותי האישית את חוויית היציאה מהארון מבנה, באופן טבעי, את תפיסת עולמי השזורה בניתוח הטקסט.

- 6 מבנה ההודעה: מספר כרונוולוגי שהוסף לשם התמצאות ושפה משותפת (בסוגריים), מיד לאחריו כותרת ההודעה כפי שנכתבה בידי הגולשים (אלא אם לא נכתבה), נקודתיים ולאחריהן תוכן ההודעה. ההדגשות, כמו גם המלל בסוגריים מרובעים, הם שלי. שלוש נקודות בסוגריים מרובעים [...] מעידות כמקובל על השמטת מלל.
- 7 המושג מתייחס למערכת של אמונות והתנהגויות המבחינה בין בני אדם בשל נטייתם המינית ושופטת הומואים ולסביות כנחותים או כמסוכנים (קדר, זיו וקנר, 2003).
- 8 בשנים האחרונות גדל מספרם של מודלים חיוביים ישראלים בזכות יציאתם מהארון של ידוענים רבים בעולם התרבות הפופולארית. להרחבה על אודות היבטים קוויריים הבאים לידי ביטוי בהופעות ובטקסטים של ידוענים, כגון הזמרת (הלסבית) קורין אלאל והזמר (הסטרייט) ערן צור, ראו מאמריו של פדבה (Padva, 2003, 2006).

רשימת המקורות

- אנדרסון, ב' (1983 [2000]), קהילות מדומיינות, תל אביב: האוניברסיטה הפתוחה.
- אריקסון, א' (1968 [1987]), זהות – נעורים ומשבר, תל אביב: ספרית פועלים.
- באטלר, ג' (1993 [2007]), קוויר באופן ביקורתי, תל אביב: רסלינג.
- גופמן, א' (1983), סטיגמה, תל אביב: רשפים.
- גיל, ש' (1997), ניסיון התאבדות כנקודת מפנה בחייהם של מתבגרים הומוסקסואלים, עבודה לשם קבלת התואר "מוסמך", חיפה: אוניברסיטת חיפה.
- גרוס, א' וזיו, ע' (2003), בין תיאוריה לפוליטיקה: לימודים הומו-לסביים ותיאוריה קווירית, בתוך: י' קדר, ע' זיו וא' קנר (עורכים), מעבר למיניות: מבחר מאמרים בלימודים הומו-לסביים ותיאוריה קווירית, תל אביב: הקיבוץ המאוחד, עמ' 9-44.
- גרניט, ע' ונתן, ל' (2000), קהילות וירטואליות: מבנה חברתי חדש?, מגמות, מ (2): 298-315.
- ויטיג, מ' (2003), אדם אינו נולד אישה, בתוך: י' קדר, ע' זיו וא' קנר (עורכים), מעבר למיניות: מבחר מאמרים בלימודים הומו-לסביים ותיאוריה קווירית, תל אביב: הקיבוץ המאוחד, עמ' 103-110.
- מכון נטוויז'ן לחקר האינטרנט (2008), סקר דעת קהל בנושא שימוש באינטרנט וצפייה בווידאו באינטרנט בחודש מרץ 2008. נדלה בספטמבר 2008 מתוך: http://www.niis.tau.ac.il/text_item.aspx?tid=253
- פוקו, מ' (1976 [1996]), תולדות המיניות, 1: הרצון לדעת, תל אביב: הקיבוץ המאוחד.
- פוקו, מ' (1971 [2005]), סדר השיח, תל אביב: ככל.
- קדר, י', זיו, ע' וקנר, א' (עורכים) (2003), מעבר למיניות: מבחר מאמרים בלימודים הומו-לסביים ותיאוריה קווירית, תל אביב: הקיבוץ המאוחד.

קמה, ע' (2003), העיתון והארון: דפוסי תקשורת של הומואים, תל אביב: הקיבוץ המאוחד.

שילה, ג' (2007), החיים בוורוד: בני נוער וצעירים הומואים, לסביות, ביסקסואלים וטרנסג'נדרים, תל אביב: רסלינג.

Alwood, E. (1996). *Straight news: Gays, lesbians and the news media*. New York: Columbia University Press.

Barak, A. & Sadosky, Y. (2008). Internet use and personal empowerment of hearing impaired adolescents. *Computers in Human Behavior*, 24(5), 1802-1815.

Beatty, L. A. (1999). Identity development of homosexual youth and parental and familial influences of the coming out process. *Adolescence*, 34(135), 597-601.

Beentjes, J. W. J., Koolstra, C. M., Marseille, N., & van Der Voort, T. H. A. (2001). Children's use of different media: For how long and why? In S. Livingstone & M. Bovill (Eds.), *Children and their changing media environment: A European comparative study*. Mahwah NJ: Lawrence Erlbaum, pp. 85-112.

Bowker, N. I. & Tuffin, K. (2007). Understanding positive subjectivities made possible online for disabled people. *New-Zealand Journal of Psychology*, 36(2), 63-71.

Bridgewater, D. (1997). Effective coming out: Self-disclosure strategies to reduce sexual identity bias. In J. T. Sears & W. L. Williams (Eds.), *Overcoming heterosexism and homophobia: Strategies that work*. New York: Columbia University Press, pp. 65-75.

Butler, J. (1990). *Gender trouble: Feminism and the subversion of identity*. New York: Routledge.

Cass, V. C. (1979). Homosexual identity formation: A theoretical model. *Journal of Homosexuality*, 4(3), 219-235.

Coleman, E. (1982). Developmental stages of the coming-out process. *Journal of Homosexuality*, 7(2/3), 31-43.

Croteau, D. & Hoynes, W. (2000). *Media society: Industries, images, audiences*. Thousand Oaks: Pine Forge.

- D'Augelli, A. R., Pilkington, N. W., & Hershberger, S. L. (2002). Incidence and mental health impact of sexual orientation victimization of lesbian, gay, and bisexual youths in high school. *School Psychology Quarterly, 17*(2), 148-167.
- Dresang, E. T. (1999). More research needed: Informal information-seeking behavior of youth on the Internet. *Journal of the American Society for Information Science, 50*(12), 1123-1124.
- Dyer, R. (2002). *The matter of images: Essays on representation*. London: Routledge.
- Fikar, C. R. & Keith, L. (2004). Information needs of gay, lesbian, bisexual, and transgender health care professionals: Results of an Internet survey. *Journal of the Medical Library Association, 92*(1), 56-65.
- Garnets, L. D., Herek, G. M., & Levy, B. (2003). Violence and victimization of lesbians and gay men: Mental health consequences. In L. D. Garnets & D. C. Kimmel (Eds.), *Psychological perspectives on lesbian, gay and bisexual experiences*. New York: Columbia University Press, pp. 188-206.
- Gibson, P. (1994). Gay male and lesbian youth suicide. In G. Remafedi (Ed.), *Death by denial*. London: Alyson Publication, pp. 15-64.
- Gould, M. S., Munfakh, J. L. H., Lubell, K., Kleinman, M., & Parker, S. (2002). Seeking help from the Internet during adolescence. *Journal of the American Academy of Child and Adolescent Psychiatry, 41*(10), 1182-1189.
- Grov, C., Bimbi, D. S., Nanin, J. E., & Parsons, J. T. (2006). Race, ethnicity, gender and generational factors associated with the coming-out process among gay, lesbians and bisexual individuals. *The Journal of Sex Research, 43*(2), 115-121.
- Grov, C., Debusk, J. A., Bimbi, D. S., Golub, S. A., Nanin, J. E., & Parsons, J. T. (2007). Barebacking, the Internet, and harm reduction: An intercept survey with gay and bisexual men in Los Angeles and New York City. *AIDS and Behavior, 11*(4), 527-536.
- Harel, A. (2000). The rise and fall of the Israeli gay legal revolution. *Columbia Human Rights Law Review, 31*(2), 443-471.
- Herdt, G. & Boxer, A. M. (1993). *Children of horizons: How gay and lesbian teens are leading a new way out of the closet*. Boston: Beacon.
- Kama, A. (2002). The quest for inclusion: Jewish-Israeli gay men's perceptions of gays in the media. *Feminist Media Studies, 2*(2), 195-212.

- Kama, A. (2005). LGBT issues in Israel. In J. T. Sears (Ed.), *Youth, education, and sexualities: An international encyclopedia*. Westport, CT: Greenwood, pp. 448-453.
- Kama, A. (2007). Israeli gay men's consumption of lesbigay media. In K. G. Barnhurst (Ed.), *Media Q, Media Queered: Visibility and its discontents*. New York: Peter Lang, pp. 125-142.
- Kinsey, A. C. ([1948] 1998). *Sexual behavior in the human male*. Indiana: Indiana University Press.
- Klein, F. (1993). *The bisexual option*. New York: Harrington Park.
- Larson, D. G. & Chastain, R. L. (1990). Self-concealment: Conceptualization, measurement, and health implications. *Journal of Social and Clinical Psychology, 9*(4), 439-455.
- Lasala, M. C. (2000). Lesbians, gay men and their parents: Family therapy for the coming-out crisis. *Family Process, 39*(1), 67-81.
- Long, B. & Baecker, R. (1997). A taxonomy of Internet communications tools. Published in proceedings of WebNet 97, AACE. Retrieved April 1, 2008 from: <http://www.dgp.toronto.edu/people/byron/webnet/Taxonomy.html>
- Mallon, G. P. (1998). Knowledge for practice with gay and lesbian persons. In G. P. Mallon (Ed.), *Foundations of social work practice with lesbian and gay persons*. New York: Haworth Press, pp. 1-30.
- Martin, A. D. & Hetrick, E. S. (1988). The stigmatization of the gay and lesbian adolescent. In M. W. Ross (Ed.), *Psychopathology and psychotherapy in homosexuality*. New York: Haworth Press, pp. 163-184.
- McDonald, J. G. (1982). Individual differences in the coming-out process for gay men: Implications for theoretical models. *Journal of Homosexuality, 8*(1), 47-60.
- Mehra, B., Merkel, C., & Bishop, A. P. (2004). The Internet for empowerment of minority and marginalized users. *New Media & Society, 6*(6), 781-802.
- Meixner, E. (2006). Teacher agency and access to LGBTQ young adult literature. *Radical Teacher, 76*, 13-19.
- Meyer, I. H. (2003). Minority stress and mental health in gay men. In L. D. Garnets & D. C. Kimmel (Eds.), *Psychological perspectives on lesbian, gay and bisexual experiences*. New York: Columbia University Press, pp. 699-731.

- Moriel, L. (2000). Israel and Palestine. In G. E. Haggerty (Ed.), *Gay histories and cultures: An encyclopedia*. New York: Garland Publishing, pp. 481-484.
- Mudrey, R. & Medina-Adams, A. (2006). Attitudes, perceptions, and knowledge of pre-service teachers regarding the educational isolation of sexual minority youth. *Journal of Homosexuality*, 51(4), 63-90.
- Nir, L. (1998). A site of their own: Gay teenagers' involvement patterns in IRC and newsgroups. Paper presented to the *International Communication Conference*, Jerusalem, July 22.
- Padva, G. (2003). "When it's deep – you know it": Sexuality, liminality, and Hebrew in Corinne Allal's pop songs. *Women and Language*, 26(2), 9-14.
- Padva, G. (2005). Israel filmmaking. In D. Gerstner (Ed.), *Routledge international encyclopedia of queer culture: Gay, lesbian, bisexual and transsexual contemporary cultures*. New York and London: Routledge, pp. 312-313.
- Padva, G. (2006). "Hey, man, you're my girlfriend!": Poetic genderfuck and queer Hebrew in Eran Zur's performance of Yona Wallach's lyrics. In S. Whiteley & J. Rycenga (Eds.), *Queering the popular pitch*. London and New York: Routledge, pp. 101-113.
- Pilkington, N. W. & D'Augelli, A. R. (1995). Victimization of lesbian, gay and bisexual youth in community settings. *Journal of Community Psychology*, 23(1), 34-56.
- Pizmony-Levy, O., Kama, A., Shilo, G., & Lavee, S. (2008). Do my teachers care I'm gay?: Israeli lesbigay school students' experiences at their schools. *Journal of Gay and Lesbian Youth*, 5(2), 33-61.
- Radin, P. (2006). "To me it's my life": Medical communication, trust, and activism cyberspace. *Social Science and Medicine*, 62(3), 591-601.
- Rich, A. ([1986] 1993). Compulsory heterosexuality and the lesbian existence. In H. Abelove, M. A. Barale, & D. M. Halperin (Eds.), *The lesbian and gay studies reader*. New York and London: Routledge, pp. 227-254.
- Rochlin, M. (1994). Sexual orientation of the therapist and therapeutic effectiveness with gay clients. In J. Gonsiorek (Ed.), *A guide to psychotherapy with gay and lesbian clients*. New York: Harrington Park Press, pp. 21-29.

- Rust, P. C. (2003). Finding sexual identity and community: Therapeutic implications and cultural assumptions in scientific models of coming out. In L. D. Garnets & D. C. Kimmel (Eds.), *Psychological perspectives on lesbian, gay and bisexual experiences*. New York: Columbia University Press, pp. 227-269.
- Savin-Williams, R. C. (2005). *The new gay teenager*. Cambridge: Harvard University Press.
- Smith, J. (2007). "Ye've got to 'ave balls to play this game sir!": Boys, peers and fears: The negative influence of school-based "cultural accomplices" in constricting hegemonic masculinities. *Gender and Education*, 19(2), 179-198.
- Thompson, M. (2001). Coming out inside. In B. Berzon (Ed.), *Positively gay: New approaches to gay and lesbian life*. California: Celestial Arts, pp. 32-38.
- Tracy, K. (1995). Action-implicative discourse analysis. *Journal of Language and Social Psychology*, 14(1-2), 195-215.
- Troiden, R. R. (1989). The formation of homosexual identities. *Journal of Homosexuality*, 7(1-2), 43-72.
- Uribe, V. & Harbeck, K. M. (1992). Addressing the needs of lesbian, gay and bisexual youth: The origins of Project 10 and school-based intervention. In K. M. Harbeck (Ed.), *Coming out of the classroom closet: Gay and lesbian students, teachers and curricula*. New York: Haworth, pp. 9-29.
- van Dijk, T. A. (1990). Discourse analysis in the 1990's'. *Text*, 10(1-2), 133-156.
- Yalom, I. D. (1995). *The theory and practice of group psychotherapy*. New York: Basic Books.